

Äriseadustiku jt seaduste muutmise seaduse (tankistid) eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Juba mõnda aega on Eestis olnud probleemiks ettevõtjad, kes jätavad oma majandustegevusega võetud kohustused võlausaldajate kanda. Selleks kasutatakse erinevaid skeeme, mida iseloomustab asjaolu, et juriidilisest isikust võlgniku varatuks muutmise järel asendatakse juhtorganite liikmed isikutega, kes on varatud ja tegelikkuses ühingu juhtimises ei osale ehk nn tankistidega. Eelnõu eesmärk on suurendada ettevõtluskeskkonna usaldusväärust. Selleks on ettenähtud muudatused, millega:

- 1) takistatakse tankistide kasutamist ettevõtluses;
- 2) lihtsustatakse võlgniku pankrotimenetluse läbiviimist; ja
- 3) lihtsustatakse ettevõtjate vabatahtlikku likvideerimist.

Tankistide teenuste kasutamise vähendamiseks kaotatakse võimalus võõrandada osaühingute osalusi olukorras, kus osaühingul on täitmata talle seadusega kehtestatud aruandluse kohustus. Samuti piiratakse vangistusseaduse tähenduses kinnipeetavate võimalust osaleda äriühingu juhatuses, seda asendavas organis ning nõukogus. Lisaks võimaldatakse kohtumäärusega piirata teatud juhtudel korduvalt pankrotimenetluse raugemise põhjustanud isikutel kuni üheks aastaks keelata tegutseda juhatuse või seda asendava organi liikme või likvideerijana.

Pankrotimenetluses leevendatakse võlausaldajate tõendamiskoormist võlgniku maksejõuetuse eelduste kehtestamisega. Lisaks sätestatakse, et saneerimismenetluse ajal peatuvad pankrotimenetluslike tagasivõitmiste tähtaegade kulgemine. Sellega suurendatakse tõenäosust, et võlgnikuga seotud pankrotimenetlus ei lõppe raugemisega.

Eelnõuga lihtsustatakse ka ettevõtjate vabatahtliku likvideerimist lühendades menetluslikke tähtaegu. Nimetatud muudatuse tulemusel on võimalik lihtsamini likvideerida äriühinguid, kellel puuduvad arvestatavad võlausaldajad, kohaldades siiski kõiki võlausaldajate kaitse meetmeid.

Lisaks muudetakse ärikeskkond usaldusväärsemaks, sest edaspidi ei ole võimalik registrist kustutada ettevõtjaid, kes on pooleks mõnes pooleliolevas kohtu- või haldusmenetluses.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus (620 8210, indrek.niklus@just.ee), endine nõunik Marget Pae ning nõunikud Kärt Karus (680 8226, kart.karus@just.ee) ja Kristiina Padu (680 8163, kristiina.padu@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- 1) äriseadustik, RT I, 17.11.2017, 22
- 2) pankrotiseadus, RT I, 31.05.2018, 30
- 3) riigilõivuseadus, RT I, 29.06.2018, 41
- 4) tulundusühistuseadus, RT I, 20.04.2017, 22

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenus, sest muudetakse kohtumenetlusega seotud seadust (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 104 lg 2 p 14).

2. SEADUSE EESMÄRK

Eelnõu eesmärgiks on lahendada probleem ettevõtjatega, kes jätavad oma majandustegevusega võetud kohustused võlausaldajate kanda. Selleks kasutatakse erinevaid skeeme, kuid neid kõiki iseloomustab asjaolu, et juriidilisest isikust võlgniku varatuks muutmise järel määratakse uued juhtorganite liikmed, kes on varatud ja tegelikkuses ühingu juhtimises ei osale ehk nn tankistid. Taoliste skeemide tõttu puudub võlausaldajal võimalus saada ilma täiendavaid ning mõnikord ka märkimisväärseid kulutusi tegemata oma nõue võlgniku vara arvelt rahuldatud.

Eesti Võlausaldajate Liidu andmetel tegutseb Eestis aktiivselt umbes 700 tankisti, kellega on seotud enam kui 10 000 äriühingut koguvõlaga ca 355 000 000 eurot¹. Tegemist on kindlasti märgiga, et probleem on tõsine ning vajab lahendust.

Eelnõu eesmärk on vähendada tankistide kasutamist Eesti ettevõtluses, kuid ka üldiselt parandada ärikultuuri taset. Muudatused jagunevad kolmeks:

- 1) meetmed, millega püütakse takistada tankistide ning isikute, kes on korduvalt tegutsenud viisil, mille tagajärjeks on pankrotimenetluse raugemine, osalemist ettevõtluses;
- 2) meetmed, mis hõlbustavad pankrotimenetluse läbiviimist; ja
- 3) meetmed, millega lihtsustatakse ettevõtjate vabatahtlikku likvideerimist.

Eelnõu väljatöötamisel on Justiitsministeerium teinud koostööd Kaubandus-Tööstuskojaga ja Eesti Võlausaldajate Liiduga.

3. EELNÕU SISU JA VÖRDLEV ANALÜÜS

3.1 Äriseadustiku ja tulundusühistuseaduse muutmine

ÄS § 59 lg 1 ja PankrS § 29 lg 8 muutmine

ÄS § 59 lõiget 1 täiendatakse põhimõttega, mille kohaselt ühingu äriregistrist kustutamine on keelatud, kui äriühing on veel mõnes kohtumenetluses pooleks, sest ÄS § 2 lg 3 kohaselt lõpeb äriühingu õigusvõime äriregistrist kustutamisega.

Muudatuse eesmärk on välistada olukorrad, kus äriühing kustutatakse äriregistrist, kuid temaga seotud õiguslikud küsimused on veel kohtumenetluses lahendamata. Tegemist on üldise normiga, mis sõltumatu äriregistris kustutamise põhjustest ja alustest. Samasisuline nõue kehtib juba täna vabatahtliku likvideerimise korral ÄS §-des 218 ja 381. Seega ei tohi eelnõu kohaselt äriühingut poolelioleva kohtumenetluse tõttu registrist kustutada ka juhul, kui esitamata on majandusaasta aruanne (ÄS § 60) ega ka juhtudel, kui äriühing ja selle tegevus ei vasta seadusele (vt ÄS § 59 loetletud alused, samuti nt ÄS § 203). Kui kohtumenetlus on pooleli, on registripidajal kohustus ametiülesande korras kontrollida vastavate asjaolude esinemist. Poolelioleva kohtumenetluse korral loobub registripidaja kustutamise kande tegemisest.

ÄS § 69¹ täiendamine

ÄS § 69¹ täiendamine seondub pankrotiseaduse muudatustega (vt. PankrS § 29¹ selgitusi). Nimelt kuvatakse edaspidi äriregistris ka juhatuse või seda asendava organi liikme või likvideerijana tegutsemise kehtiv keeld. Seeläbi muutub Eesti ettevõtluskeskkond läbipaistvamaks ja turvalisemaks ning tsiviilkäibe osalistel on võimalik saada infot nende isikute kohta, kellel kohus on keelanud teatud ajaks juhatuse liikme või likvideerijana tegutseda. Vastav info kuvatakse äriregistri infosüsteemis. Tegemist ei ole kandeadmetega, vaid lisainfoga, mis on tasuta kättesaadav.

ÄS § 149 täiendamine

¹ Maksejõuetuse tõttu tegevuse lõpetanud ettevõtete analüüs 2015 ja 2016 aastal. Kättesaadav arvutivõrgust: <http://www.evul.ee/turuuring/maksejõuetuse-tottu-tegevuse-lopetanud-ettevotete-analuus/>

ÄS § 149 täiendusega soovitakse takistada tankistide kasutamist ettevõtluses. Muudatusega nähakse ette, et osaühingu osa võõrandamise tehing on tühine, kui osaühing, mille osa võõrandatakse, ei ole täitnud seaduses ettenähtud aruandluskohustust.

Kehtiva õiguse alusel pole sisulisi takistusi äriühingus osaluse võõrandamiseks, mistõttu on äriühingu omanikel tihti lihtsam ja odavam ettevõtja võõrandada „likvideerimisteenust“ osutavale isikule, kui tegeleda äriühingu vabatahtliku likvideerimisega või selle pankrotimenetlusega. Osanik võib oma osa vabalt võõrandada teisele osanikule (ÄS § 149 lg 1). Osa võõrandamisel kolmandale isikule on teistel osanikel ostueesõigus (ÄS § 149 lg 2). Lisaks võib põhikirjaga ette näha täiendava tingimuse, mille täitmise korral võib osa võõrandada – eelkõige, et osa võõrandamiseks on vajalik teiste osanike, juhatuse, nõuskogu või muu isiku nõusolek (ÄS § 149 lg 3). Praktikaks on aga muutunud tavapäraseks olukord, kus äriühingu majanduslike raskuste korral eelistavad ühingu omanikud võõrandada oma osaluse koos kohustustega kolmandale isikule, kes pakub äriühingu „suretamise“ teenust. Uus osanik nimetab juhatuse liikmetena ametisse tankistid, kelle ainus eesmärk on saavutada äriühingu sundlõpetamine või pankrotimenetluse raugemine.

Muudatusega täiendatakse osa võõrandamise sätteid ning nähakse ette piirang, mille kohaselt ei saa äriühingu osa võõrandada, kui äriühingul pole täidetud aruandekohustus. Aruandekohustuse all peetakse silmas maksudeklaratsioonide esitamist ning majandusaasta aruande (koos kõigi nõutavate lisadokumentide ja infoga, vt nt ÄS § 179 lg 4) esitamist. Keelu rikkumise õiguslikuks tagajärjeks on võõrandamistehingu tühisus. Seega ei ole osanikul võimalik vältida oma ühinguga seotud kohustusi kasutades võlausaldajate huve kahjustavat „likvideerimisteenust“.

Osaühingu osaluse võõrandamise piiramine sellisel kujul riivab põhiseaduses (PS) §-s 32 sätestatud õigust omandile. Siiski saab omandiõiguse riivet pidada ilmselt põhiseaduspäraseks, sest tuvastatud ei ole tõhusamat abinõu makseprobleemide käes oleva juriidilise isiku tankistidele üleandmise takistamiseks. Samuti ei ole keeruline sellist piirangut vältida leides juhatuse liikmed, kes on võimelised täitma juhatuse liikme hoolsuskohustust, seejuures korraldama tavapärasest raamatupidamist ja aruandlust ning vajadusel esitama pankrotiavalduse.

ÄS § 180 lg 3¹, § 308 lg 2¹, § 318 lg 4¹ ja TÜS § 55 lg 3 täiendamine

ÄS § 180, 308, 318 ja tulundusühituseaduse § 55 lg 3 muutmise eesmärgiks on samuti vähendada tankistide kasutamist ettevõtluses.

Kehtiva õiguse kohaselt peab osaühingu juhatuse liige olema teovõimeline füüsiline isik (ÄS § 180 lg 2 ls 2). Ta ei või olla nõukogu liige (ÄS § 180 lg 3) ega isik, kelle suhtes on vastavalt karistusseadustiku §-dele 49 või 49¹ kohaldanud juhatuse liikmena tegutsemise keeldu või ettevõtluskeeldu. Samuti isik, kellel on keelatud tegutseda samal tegevusalal, millel tegutseb osaühing või kellel on keelatud olla juhatuse liige seaduse või kohtulahendi alusel (ÄS § 180 lg 3¹). Lisaks võib põhikirjas ette näha muid isikuid, kes ei või olla juhatuse liikmeks (ÄS § 180 lg 3). Sarnased nõuded on äriseadustikus kehtestatud ka aktsiaseltsi juhatuse liikme kohta (ÄS 308).

Eelnõuga lisatakse juhatuse liikme või seda asendava organi liikmele (ÄS § 318 kohaselt ka nõukogu liikmele) täiendavad nõuded:

- 1) liige ei või olla kinnipeetav vangistuseseaduse § 2 tähenduses Kinnipeetav on vangistuseseaduse § 2 kohaselt „vanglas vangistust kandev süüdimõistetu“;
- 2) liige ei või olla mõne teise juriidilise isiku, kellel on esitamata seaduses ette nähtud raamatupidamislikud aruanded ja muud dokumendid või maksuaruanne, juhatuse või seda asendava organi liige

Üldjuhul on tankist majanduslikult kindlustamata isik, kelle vastu juhatuse liikme kohustuse rikkumisest tulenevate nõuete esitamine ja täitmine pole tulemuslik. Väidetavalt on esinenud

juhtumeid, kus nn tankistiteenust osutavad ka kinnipeetavad, kellele jaoks on see võimalus teenida lisisissetulekut vaatamata piiratud keskkonnale. Kuna kinnipeetavatel pole vanglast võimalik äriühingut juhtida, sest näiteks interneti kasutamine oluliselt piiratud, volitavad kinnipeetavad enda nimel tegutsema isiku, kes äriühingu juhtimiseks hädavajalikud toimingud sooritaks (või olemasoleva vara „välja kandiks“).

Vastavate muudatuste tagajärjena ei saaks kinnipeetav jätkata juhatuse või nõukogu liikme kohustuste täitmist ka nendes äriühingutest, kus ta oli juhatuse või nõukogu liige juba vangistuse kandmisele eelnevalt. Ka ei saa seda isikut edaspidi nimetada teiste äriühingute juhatuse või nõukokku. Mõlemal juhul tuleks võimaldada registripidajal kontrollida, kas isik on kinnipeetav. Kui kinnipeetav on juhatuse liige seaduse jõustumise hetkel, ei vasta ta enam seaduses sätestatud nõuetele. Kui äriühing registripidaja poolt määratud tähtaja jooksul oma juhatuse koosseisu seadusega kooskõlla ei vii, võib registripidaja äärmusliku abinõuna kaaluda sellise ühingu sundlõpetamise otsustamist (ÄS § 59 lg 6). Keelu rikkumise õiguslikuks tagajärjeks on ka karistusõiguslik vastutus (KarS § 373).

Keeld tegutseda äriühingu juhatuse liikmena riivab PS §-s 31 sätestatud ettevõtlusvabadust ning PS §-s 29 sätestatud õigust valida tegevusala ja elukutset. Siiski ei tuleks meedet pidada põhiseadusega vastuolus olevaks, sest kinnipeetaval ei ole vanglast võimalik juriidilist isikut juhtida.

Samuti ei tohi juhatuse liikmena tegutseda isikud, kelle juhitud juriidilised isikud jätavad täitmata seaduses sätestatud aruandluskohustuse.

Praktikas on levinud olukord, kus majanduslike raskuste korral kogu äriühingu likviidne vara „kanditakse välja“ ning seejärel võõrandatakse osalus kolmandale isikule, kes pakub varjatult äriühingu „suretamise“ teenust. Pärast osaluse müügiprotsessi nimetatakse äriühingu juhatuse tankist. Üldjuhul on see isik varatu ning on saab nn tankistiteenuse eest tasu. Levinuma käitumismudeli järgi ei esita tankist majandusaasta aruandeid eesmärgiga lasta äriühing sundlõpetada ÄS § 60 sätestatud korras. Kui enne sundlõpetamist esitab mõni võlausaldaja äriühingu pankrotiavalduse, on võlgnik pankrotiavalduse esitamise ajaks varatu, pankrot jääb välja kuulutamata ja menetlus lõpeb üldjuhul raugemisega, sest keegi ei soovi kanda pankrotimenetlusega kaasnevat kulusid. Seega jäävad võlausaldajate nõuded rahuldamata, mis ongi kogu „skeemi“ eesmärk.

Probleemi tekkepõhjuseks võib pidada, et kehtivas seaduses sisalduvad tankistide vastu suunatud meetmete rakendamine rajaneb eelkõige lepingupartneri enda aktiivsel tegevusel. Seaduses on võlausaldajatele ning riigile ette nähtud õiguskaitsevahendeid, et oma nõue endise juhatuse liikme vastu esitada tagantjärele², kuid need menetlused on aeganõudvad ja kulukad

² Nii näiteks saab võlausaldaja esitada endise juhatuse liikme vastu õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise nõude vastavalt võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) §-le 1043. Tuleb silmas pidada, et nimetatud alusel ei saa võlausaldaja esitada nõuet, mis tuleneb võlausaldaja ja äriühingu vahelisest võlasuhtest (see võib teatud juhul võimalik olla ÄS § 187 lg 4 alusel). Küll saab võlausaldaja esitada nõude, kui juhatuse liige on rikkunud talle seadusest tulenevat kohustust ning rikutud normi eesmärk oli kaitsta võlausaldajat vastava kahju eest. Näiteks juhul kui endine juhatuse liige rikub ÄS § 180 lg-s 5¹ sätestatud kohustust (vt K. Saare jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Kirjastus Juura, 2015, lk 179). Sellise nõude esitamisel peab võlausaldaja tõendama juhatuse liikme poolt pankrotiavalduse esitamise kohustuse rikkumist ja selle tulemusel kahju tekkimist (vt Riigikohtu 04.03.2015 otsust asjas nr 3-2-1-166-14, p 12).

Maksuvõla korral on maksuhalduril võimalik teha endise juhatuse liikme osas vastutusotsus, kui maksukohuslaselt endalt pole võimalik maksuvõlga sisse nõuda ning endine juhatuse liige vastutab seaduse alusel tekkinud maksuvõla eest (maksukorralduse seaduse §-d 40 ja 96). Vastutuse eelduseks on äriühingu juhatuse liikme(te) poolt oma kohustuste täitmata jätmise tahtlikult või raske hooletuse vormis, mille tõttu on tekkinud maksuvõlg (Riigikohtu 02.06.2017 määrus asjas nr 3-3-1-17-17, p 11). Nimetatud eelduste esinemist peab tõendama maksuhaldur.

ning eeldavad võlausaldaja või riigi poolset täiendavate kulutuste tegemist. Samuti lasub tihti nendes menetlustes tõendamiskoormus võlausaldajal või riigil, mis võib raskendada nõuete maksmapanekut. Riigi puhul tuleb arvestada ka tema haldussuutlikkuse piiratust, mille tõttu pole võimalik kõikide võlgnike vastu nõudeid esitada.

Kuna nn tankist on äriühingu juhtimisel passiivne ning üldjuhul ei täida ta seadusest tulenevat kohustust esitada registripidajale majandusaasta aruanne, siis kavandatava muudatuse järgi ei saa äriühingu juhatuse liikmeks ega likvideerijaks nimetada isikut, kelle poolt juhitud juriidiline isik pole esitanud seaduses ettenähtud tähtjaks majandusaasta aruannet. Juhatus liige võib jätkata juhatuses ja ühingu juhtida (sh esitada avaldusi äriregistrile jne), kuid piiranguna ei saa teda nimetada ühegi teise juriidilise isiku juhatuse liikmeks.

Täiendavaid piiranguid juhatuse liikme õigusele juhatuse liikme kohalt tagasi astuda ei seata. Samuti on võimalik ajal, mil on esitamata äriühingu majandusaasta aruanne, nimetada juhatusse uusi liikmeid. Kui juhatuse esitab puuduolev majandusaasta aruanne registripidajale, saab kohustust rikkunud juhatuse liiget taas nimetada teiste äriühingute juhatusse. Eelnõuga ette nähtud muudatuse kohaselt kohalduks selline piirang juhatuse liikmele seaduse alusel ehk nn automaatselt ning kohus ega muu riigiasutus selleks mingeid lisatoiminguid tegema ei pea. Tekkinud vaidlused lahendatakse kehtiva õiguse järgselt kohtunikuabi kandemääruse peale määruskaebuse esitamisega.

Tegemist on uudse meetmega Eesti õiguskorras, mis riivab intensiivselt juhatuse liikmena tegutseda sooviva isiku ettevõtlusvabadust, kuid arvestades praeguseks kujunenud olukorra tõsidust ning isikute võimalusi piirangutest vabanemiseks, saab pidada põhiõiguste ja vabaduste riivet siiski põhiseaduspäraseks.

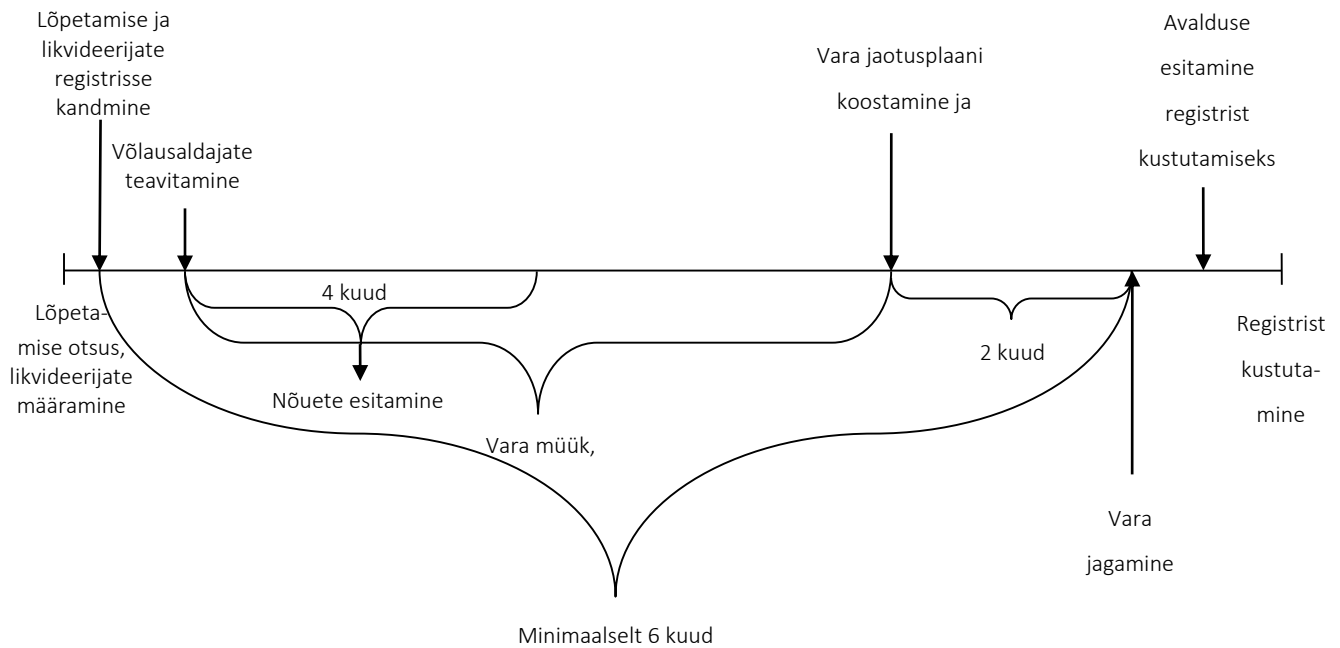
ÄS § 211 lg 2, § 212 lg 3, § 213, § 216 lg 2, § 218 lg 1, § 374 lg 2, § 375 lg 2, § 376, § 379 lg 2 ja § 381 muutmine

ÄS § 211 – 213, 216 ja 218 muudatused, samuti §-ide 374 – 376, 379 ja 381 muudatused on seotud vabatahtliku likvideerimismenetluse lihtsustamisega. Nimelt lühendatakse nii osaühingute kui ka aktsiaseltside vabatahtliku likvideerimise tähtaegu.

Kehtiva äriseadustiku kohaselt tuleb osaühingu või aktsiaseltsi vabatahtliku likvideerimise käigus järgida mitmeid tähtaegu, mis on suunatud eelkõige võlausaldajate ja osanike või aktsionäride huvide kaitseks. Kui likvideerimismenetlus viia läbi seaduses ette nähtud tähtaegade jooksul ja ühtegi keerukamat õiguslikku või muud probleemi ei ilmne, on võimalik ühingu vabatahtlikult likvideerida minimaalselt 6 kuuga (erandiks on ühe osanikuga osaühingu või aktsiaseltsi vara ühendamine tema ainuosaniku või aktsionäri varaga).

Alljärgnevalt on toodud ülevaatlilik joonis³ likvideerimismenetluse protsessist:

³ K. Saare jt. Ühinguõigus, lk 322.

Mitmed huvirühmad on aga välja toonud, et äriühingu vabatahtlik likvideerimine on liiga aeganõudev protsess. Seda eelkõige nende äriühingute puhul, kus aktiivset tegevust ei toimu ning võlausaldajad puuduvad. Täna jäävad need äriühingud pigem passiivseks ning ootavad, et riik viiks läbi nende sundlõpetamise, näiteks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu ÄS § 60 alusel. Viimane on omanike ja juhatuse jaoks lihtsam viis äriühingu lõpetamiseks. Sundlõpetamise menetlusega ei kaasne ilmtingimata likvideerimismenetlust (vt. nt ÄS § 60 lg 2, 3 ja 5), mistõttu võlausaldajate õiguste kaitsmiseks tuleks eelistada vabatahtlikku likvideerimismenetlust.

Huvirühmade hinnangul peaks äriühingu vabatahtlik lõpetamine olema põhimõtteliselt sama kiire protsess kui äriühingu asutamine. Seega lühendatakse eelnõuga ühingute motiveerimiseks järgmisi vabatahtliku likvideerimismenetluse tähtaegu:

- likvideerimisteate avaldamisest arvates on võlausaldajatel võimalik oma nõue likvideeritava äriühingu vastu esitada kahe kuu jooksul senise nelja kuu asemel;
- lõpetamisotsuse vastuvõtmisest alates kahe kuu jooksul peavad likvideerijad senise kolme kuu asemel koostama likvideerimise algbilansi ja seda selgitava aruande, mis sisaldab raamatupidamise aastaaruande lisade puhul ettenähtud andmeid;
- vara võib välja jagada kolme kuu möödumisel senise kuue kuu asemel äriühingu lõpetamise äriregistrisse kandmisest ja likvideerimisteate avaldamisest ning ühe kuu möödumisel senise kahe kuu asemel lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele/aktsionäridele tutvumiseks esitamiseks osanikele/aktsionäridele teatamisest, kui bilansi ega vara jaotusplaani ei ole kohtus vaidlustatud või on hagi läbi vaatamata või rahuldamata jäetud või asjas menetlus lõpetatud;
- pärast likvideerimise lõpetamist, kuid mitte varem kui kolme kuu (senise kuue kuu asemel) möödumisel äriühingu lõpetamise äriregistrisse kandmisest ja likvideerimisteate avaldamisest ning ühe kuu möödumisel lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele/aktsionäridele tutvumiseks esitamiseks ja tingimusel, et äriühingul ei osale Eestis poolena üheski käimasolevas kohtumenetluses, saavad likvideerijad esitada avalduse äriühingu kustutamiseks äriregistrist.

Seoses likvideerimismenetluse tähtaegade lühendamisega viiakse vastava menetluse kestusega kooskõlla ka tähtajad, mille jooksul kohus võib lubada osanikele või aktsionäridele teha väljamakseid. Edaspidi on võimalik kohtu loal väljamakseid teha ka enne kolme kuu möödumist likvideerimisteate avaldamisest tingimusel, et sellega ei kahjustata võlausaldajate huve.

Pakutud meede võimaldab lühendada vabatahtliku likvideerimismenetluse pikkust minimaalselt 3 kuuni. Tähtaegade lühendamise negatiivseks tagajärjeks võib olla, et sedavõrd lühikese tähtaja jooksul ei pruugi jõuda kõik võlausaldajad oma nõudeid likvideeritava äriühingu vastu esitada. Samas tuleb arvesse võtta kaasaja kommunikatsiooni ja ülddist asjaajamise kiiruse edasiarenemist võrreldes seaduses sätestatud tähtaegade kehtestamise ajaga.

3.2 Pankrotiseaduse muutmine

PankrS täiendamine §-ga 14¹

TsÜS § 36 kohaselt, kui on ilmne, et juriidiline isik on püsivalt maksejõuetu, peavad juhatuse või seda asendava organi liige esitama pankrotiavalduse. Äriseadustiku ja eriseaduste kohaselt on juhatuse liikmel pankrotiavalduse esitamise kohustus hiljemalt 20 päeva möödumisel püsiva maksejõuetuse ilmnemisest (ÄS § 180 lg 5¹ (OÜ), ÄS § 306 lg 3¹ (AS), sihtasutuste seadus (SAS) § 45, tulundusühistuseadus (TÜS) § 55 lg 6). Pankrotiavalduse õigeaegne esitamine peab tagama äriühingu vara võimalikult suures ulatuses säilimise ning seeläbi võlausaldajate nõuete võimalikult suures ulatuses rahuldamise. Lisaks peab pankrotiavalduse õigeaegne esitamine tagama, et sisuliselt maksejõuetu äriühing ei osaleks edasi majandustegevuses, mille käigus tekkivaid kohustusi ta ei suuda täita.⁴

Kehtiv seadus sätestab pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustuse mitte täitmise puhuks võlausaldajate kaitseks erinevaid õiguskaitsevahendeid. Kui juhatuse liige rikub pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustust, on pankrotihalduril või võlausaldajal õigus esitada kohustust rikkunud juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõue (nt VÕS § 1043 ja VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel⁵). Lisaks on menetluse raugemise vältimiseks menetluskulud deposiiti tasunud võlausaldajal õigus PankrS § 30 lg 3 alusel nõuda tasutud summa hüvitamist pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustust rikkunud isikutelt. Seda eeldusel, et võlgnikuks on juriidiline isik.

Õiguskirjanduses peetakse pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustust rikkunud isikult menetluskulude või kahju hüvitise nõudmist liiga keeruliseks ja kulukaks.⁶ Pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustuse rikkumine eeldab võlgniku püsiva maksejõuetuse tekkimise hetke tuvastamist, mida võlausaldajal on keeruline tõendada. Seda eriti olukorras, kus keegi ei korralda äriühingu raamatupidamist või raamatupidamisdokumendid on hävitatud ja äriühingut määratakse juhtima nn tankist.⁷

⁴ Riigikohtu Tsiviilkolleegiumi 25.02.2013 kohtuotsus nr 3-2-1-188-12 p 12.

⁵ K. Saare jt. Ühinguõigus, lk 178-179; Riigikohtu Tsiviilkolleegiumi 25.02.2013 kohtuotsus nr 3-2-1-188-12, p 12; Riigikohtu Tsiviilkolleegiumi 28.02.2017 kohtuotsus nr 3-2-1-143-16, p 14.

⁶ Vt Leonid Tolstov. Juhatuselise deliktiline vastutus valeinfo esitamise korral. – Juridica 2016/VIII, lk 560; Kerstin Jürgenson. Pankrotiavalduse esitamise kohustust rikkunud isiku vastutus pankrotimenetluse raugemisel. Magistritöö. Juhendaja *dr iur* Andres Vutt. Tartu, 2015, lk 30; Margit Vutt. Pankrotimenetluse raugemise praktika. Kohtupraktika analüüs. Tartu, 2008, lk 19. Aga ka *PhD* Iko Nõmme 23.10.2015 ettekanne konverentsil „Äriseadustik 20: Eesti ja Euroopa ühinguõiguse kogemused ja arenguvõimalused.“ Kättesaadav: http://www.oi.ut.ee/sites/default/files/oi/iko_nomm_ettekanne.pdf.

⁷ Vt ka *PhD* Iko Nõmme 23.10.2015 ettekanne, lk 4.

Eeltoodud probleemide ületamiseks täpsustatakse seaduses eeldusi, millal võlgniku püsivat maksejõuetust eeldatakse ehk lükatakse ümber tõendamiskoormis. Pankrotiavaldust esitama kohustatud isik peab sätestatud juhtudel ise tõendama, et ta oma kohustust ei rikkunud.

Iseenesest PankrS § 30 lg 3 juba ka sätestab eelduse, et pankrotiavaldust esitama kohustatud isik peab tõendama, et ta ei ole oma kohustust rikkunud. Siiski on võlausaldajal keeruline võlgniku juhatuse liikme väiteid maksejõuetuse kohta ümber lükata, sest tal puudub täielik ülevaade võlgniku raamatupidamisdokumentidest. Samuti on võlausaldaja jaoks ebaselge, millised eeldused peaksid olema täidetud, et lugeda äriühing maksejõuetuks. Seega peaks täpsemad eeldused muutma nõude esitamise kohustatud isiku vastu võlausaldaja jaoks lihtsamaks ja seeläbi motiveerima teda ka pankrotimenetluse kulusid deposiiti tasuma. See omakorda võimaldab pankrotihalduril pankrotimenetlust läbi viia, pankroti põhjuseid välja selgitada ning vähendada rauevate menetluste arvu.

Pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustust rikkunud isiku vastu kahju hüvitamise nõude (nt VÕS § 1043 ja VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel⁸) esitamise puhul kehtib eeldus, et hageja peab tõendama võlgniku maksejõuetuse tekkimise. Siinkohal on tõendamiskoormise ümberpööramine samuti abiks, sest hagejal võib olla keeruline oma nõuet maksma panna, kuivõrd tal ei pruugi olla ligipääsu võlgniku raamatupidamislikele ja muudele vajalikele dokumentidele. Lisaks on võimalik, et võlgnik on dokumendid hävitanud.

Tulenevalt eeltoodust lisatakse pankrotiseaduses § 14¹, mille kohaselt eeldatakse võlgniku püsivat maksejõuetust, kui esineb üks alljärgnevatest seaduses juba sisalduvatest asjaoludest:

- a) võlgniku suhtes toimivas täitemenetluses ei ole kolme kuu jooksul vara puudumise tõttu saadud nõuet rahuldada või kui täitemenetluses ilmneb, et võlgnikul ei jätku vara kõigi kohustuste täitmiseks (PankrS § 10 lg 2 p 2);
- b) võlgnik hävitab, peidab või raiskab oma vara või teeb raskeid juhtimisvigu, mille tagajärjel ta on muutunud maksejõuetuks, või on muul viisil tahtlikult põhjustanud oma maksejõuetuse (PankrS § 10 lg 2 p 3);
- c) võlgnik teatab võlausaldajale, kohtule või avalikkusele, et ta ei suuda oma kohustusi täita (PankrS § 10 lg 2 p 4).

Kavandatav muudatus on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja teiste seadustega ning Euroopa Liidu õigusega ning Eesti Vabariigi jõustunud välislepingutega.

PankrS § 29 lg 8 muutmine

Seoses ÄS § 59 lg 1 (vt. ÄS § 59 lg 1 muudatuste selgitusi) täiendamisega kustutatakse PankrS § 29 lg 8 kolmas ja neljas lause. PankrS § 29 lg 8 kolmanda ja neljanda lause eesmärk on võimaldada õigustatud isikul taotleda likvideerimise tähtaja pikendamist juhul, kui tal on võlgniku vastu pooleli kohtu- või haldusmenetlus (nt maksuõigusest tulenevad nõuded). ÄS § 59 lg 1 muudatuse tagajärjel ei kustutata äriregistrist enam ühingat, kes on pool kohtu- või haldusmenetluses. Seega kaob vajadus PankrS § 29 lg 8 kolmanda ja neljanda lause alusel tähtaja pikendamise järele.

PankrS täiendamine §-ga 29¹

Kehtiva õiguse kohaselt võib kohus kehtestada PankrS § 19 lõigetes 1 ja 3 nimetatud isikule ärikeelu kuni pankrotimenetluse lõpuni (PankrS § 91 lg-d 1 ja 2). Kui võlgnik või PankrS § 19 lõigetes 1 ja 3 nimetatud isik on süüdi mõistetud jõustunud kohtuotsuse alusel pankroti- või täitemenetlusalase kuriteo, maksualase kuriteo või karistusseadustiku §-des 380 ja 381¹ nimetatud kuriteo toimepanemises, võib kohus pankrotimenetluse lõpetamisel määrata, et

⁸ K. Saare jt. Ühinguõigus, lk 178-179; Riigikohtu Tsiviilkolleegiumi 25.02.2013 kohtuotsus nr 3-2-1-188-12, p 12; Riigikohtu Tsiviilkolleegiumi 28.02.2017 kohtuotsus nr 3-2-1-143-16, p 14.

ärikeeld kehtib füüsilisest isikust võlgniku või PankrS § 19 lõigetes 1 ja 3 nimetatud isiku kohta ka kolme aasta jooksul pärast pankrotimenetluse lõppu. Seega on kehtivas õiguses ärikeelu kohaldamine seotud pankrotimenetluse algatamise ja läbiviimisega.

Samas ei jõua suur arv pankrotiavalduse menetlusi pankroti välja kuulutamiseni. Pankrotimenetluse läbi viimine on kulukas ning eeldab kulude katmist äriühingu vara arvelt. Olukorras, kus äriühing on maksejõuetu ning pankrotivaras pole piisavalt vara pankrotimenetluse kulude katmiseks, võib menetluse läbi viimine osutada võimatuks. Kuigi võlausaldajatel on võimalik tasuda menetluskulude summa deposiiti, ei soovi nad praktikas seda siiski teha. Võlausaldaja võimalus tasutud menetluskulude tagasisaamiseks on ebakindel ja väike. Kui pankrotimenetluse kulusid ei ole võimalik millegi arvelt katta, siis menetlus raugab ja pankrotti välja ei kuulutata (PankrS § 29).

Nn tankisti huviks ongi, et pankrotimenetlus raugeks, sest see võimaldab „lihtsalt“ pääseda nii tsiviil- kui karistusõiguslikust vastutusest. Samuti on nii võimalik vältida pankrotimenetluses või selle järgselt kohaldatavat ärikeeldu. Ärikeelu kohaldamine on PankrS § 91 kohaselt võimalik vaid pankrotimenetluses või selle järgselt. Kui menetlus raugab, ei ole kehtiva õiguse kohaselt võimalik ärikeeldu kohaldada. Lisaks tuleb arvestada, et pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustus võis täitmata jääda juba eelmise juhatuse poolt. Taolise pahatahtliku käitumise piiramiseks ettevõtluses, on vajalik kehtestada võimalus määrata juhatuse või seda asendava organi liikmele või likvideerijale tegutsemise keeld.

Kavandatava muudatuse kohaselt oleks kohtul õigus keelata isikul tegutseda kuni 1 aasta jooksul äriühingu juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana, kui:

- 1) juriidilise isiku, mille juhatuse või seda asendava organi liige isik on, pankrotimenetlus jääb välja kuulutamata raugemise tõttu PankrS § 29 alusel ja
- 2) pankrotiavaldust selle pankroti väljakuulutamiseks, mille raames juhatuse või seda asendava organi liikme või likvideerijana tegutsemise keeldu soovitakse kehtestada, ei ole esitanud võlgnik ise ja
- 3) sama isik on kuulunud määruse tegemisele eelneva kolme aasta jooksul vähemalt kolme juriidilise isiku juhatusse või seda asendavasse organisse, mille pankrotimenetlus on jäänud välja kuulutamata raugemise tõttu PankrS § 29 alusel, kusjuures võlgnikud ei ole esitanud ise pankrotiavaldust ja
- 4) on põhjendatud kahtlus, et juhatuse või seda asendava organi liige ei täida ka tulevikus juriidilise isiku seaduses sätestatud pankrotiavalduse esitamise kohustust.

Punktides 1-4 esitatud tingimused peavad esinema kumulatiivselt. Esiteks peab tegemist olema juriidilise isiku, mille juhatuse liige isik on, pankrotimenetluse raugemisega. Teiseks ei saa keeldu kohaldada sellises pankrotimenetluses, milles võlgnik on pankrotiavalduse ise esitanud. Kolmandaks kehtib eeldus, et isik on eelneva 3 aasta jooksul kuulunud 3 sellise juriidilise isiku juhatusse, mille pankrotimenetlus on jäänud välja kuulutamata raugemise tõttu ja ka seal ei ole võlgnik ise pankrotiavalduse esitamise kohustust täitnud. Kolmanda tingimuse eesmärk on, et keeldu kohaldataks isikutele, kes ei saa aru pankrotiavalduse esitamise vajadusest või kasutab seda ära raugemise esile kutsumiseks. Neljanda tingimusega on kohtule jäetud kaalutlusruum, kas keelu kohaldamine isikule on mõistlik või mitte. Näiteks on võimalik, et eeldused 1-3 on täidetud, kuid tegelikult on isik seaduskuulekas ja tegemist on paratamatute ebaõnnestunud ettevõtmistega. Keelu eesmärk ei ole karistada kedagi automaatselt, vaid ainult siis, kui nende edasine tegevus võib olla ärikeskkonnale kahjulik.

Isikule juhatuse või seda asendava organi liikmeks või likvideerijaks oleku keelu kehtestamise õiguslikuks tagajärjeks oleks, et isik ei tohi edaspidi olla juriidilise isiku juhatuse või seda asendava organi liige ega likvideerija, kuid võiks olla osanik, aktsionär ja nõukogu liige. Kui isik on juhatuse liikme keelu kehtestamise ajal teiste registris olevate juriidiliste isikute

juhatuse, siis registripidaja poolt teda sealt ära ei kustutata, kuid uue juhatuse liikmena teda enam äriregistrisse kanda ei saa (vt nt ka ÄS § 180 lg 3¹). Juriidilisel isikul on endal kohustus juhatuse liikme keelu saanud isik tagasi kutsuda. Sarnaselt praegu kehtivale ÄS § 58 lg-le 3 keelduks äriregister kande tegemisest, kui juhatuse või seda asendava organi liikmeks või likvideerijaks oleku keelu saanud isik on kandeavaldusele alla kirjutanud või andnud selleks volituse või on osalenud avalduse aluseks oleva nõukogu otsuse tegemises või kui taotletakse sellise isiku, kaasa arvatud osauhinna osaniku kandmist registrisse juriidilise isiku juhatuse liikmena või likvideerijana. Juhatuse või seda asendava organi liikmeks või likvideerijaks oleku keelu kohta tehakse märge ärikeeldude ja ettevõtluskeelu registrisse (registri andmete koosseisu täiendatakse).

Juhatuse või seda asendava organi liikmeks või likvideerijaks oleku keelu menetlus toimub hagita menetluses paralleelselt pankroti välja kuulutamata jätmisega raugemise tõttu. Isik, kelle suhtes kohaldata juhatuse või seda asendava organi liikmeks või likvideerijaks oleku keeldu, võib edasi kaevata kuni Riigikohtuni.

Kavandatav muudatus on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja teiste seadustega ning Euroopa Liidu õigusega ning Eesti Vabariigi jõustunud välislepingutega.

PankrS § 110 lg 1 täiendamine

Kehtiva PankrS § 110 lg 1 järgi tunnistab kohus tagasivõitmise hagi esitamisel kehtetuks tehingu, mis oli tehtud ajutise halduri nimetamisest kuni pankroti väljakuulutamiseni; ühe aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist, kui teine pool teadis või pidi teadma, et tehinguga kahjustatakse võlausaldajate huve; enne punktis 2 nimetatud tähtaja algust, kui tehing tehti kolme aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist ja võlgnik kahjustas tehinguga teadlikult võlausaldajate huve ning tehingu teine pool teadis või pidi teadma, et võlgnik kahjustas sellega võlausaldajate huve; viie aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist, kui võlgnik tehinguga teadlikult kahjustas võlausaldaja huve ja tehingu teine pool oli tema lähikondne, kes sellest teadis või pidi teadma.

Huvirühmade andmetel esineb praktikas olukordi, kus saneerimismenetlusele järgnevas pankrotimenetluses pole võimalik enam tagasivõitmise hagnosisid esitada, kuna tagasivõitmise materiaalõiguslikud tähtajad (PankrS § 110 lg 1) on möödunud saneerimismenetluse ajal. Sellega saavad kahjustatud võlausaldajate huvid, kelle nõuete täitmise määr sõltub mh ka võimalikust võlgniku vara tagasivõitmisest.

PankrS § 110 muutmise eesmärk on muuta mõningate menetlustähtaegade arvestust praktilisemaks ja kaasaja nõuetele vastavamaks. Kavandatava muudatuse kohaselt lisatakse PankrS §-i 110 lõige 3, mille kohaselt peatub PankrS § 110 lg 1 p-des 2, 3 ja 4 nimetatud tähtaegade kulgemine saneerimismenetluse algatamisega (SanS § 10 lg 1). Saneerimiskava kinnitamata jätmisel või saneerimismenetluse lõppemisel muudel juhtudel jätkub nimetatud tähtaegade kulgemine. Tagasivõitmise hagi esitamise üldine loogika jääb samaks.

Kavandatav muudatus on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja teiste seadustega ning Euroopa Liidu õigusega ning Eesti Vabariigi jõustunud välislepingutega.

3.3 Riigilõivuseaduse muutmine

RLS § 22 täiendamine

PankrS § 30 lg 3 järgi on juriidilisest isikust võlgniku puhul isikul, kes on teinud kohtu deposiidikontole pankrotimenetluse kulude katteks makse, õigus nõuda deposiidina tasutud summa hüvitamist isikutelt, kes on oma kohustusi rikkudes jätnud pankrotiavalduse õigeaegselt esitamata. Sellise hagi esitamisel määratakse hagi hind nõutava rahasumma järgi (TsMS § 124 lg 1). Seega sõltub nimetatud hagilt makstava riigilõivu suurus hagnosis nõutava rahasumma suurusel (RLS § 59 lg 1 ja RLS Lisa 1).

PankrS § 118 lg 1 järgi toimub pankrotimenetluses tagasivõitmine hagi esitamisega kohtule pankrotihalduri poolt. Tagasivõitmise hagi hinda pole kehtivas seaduses sätestatud. Kuna tegemist on tuvastusnõudega tuleb hagi hinna määramisel lähtuda TsMS §-st 125. Selle järgi määratakse hagi hind hüve väärtusega, mida hageja on eeldatavalt õigustatud saama hagi rahuldamise korral või kui hüve väärtust ei ole võimalik kindlaks määrata, loetakse haginõue mittevaraliseks. Seega sõltub hagilt makstava riigilõivu suurus hagi nõutava hüve väärtusest või kui haginõue loetakse mittevaraliseks, tuleb riigilõivu tasuda 300 eurot (RLS § 59 lg 1 ja RLS Lisa 1).

PankrS § 30 lg 3 järgse kahjunõude esitamiselt ning tagasivõitmise hagi esitamiselt tasutava riigilõivu suurus sõltub põhiliselt nõutava rahasumma suuruselt või hüve väärtusest, mida hagiga nõutakse. Seega võib nendelt hagidelt makstav riigilõiv osutada sedavõrd suureks, et võlausaldaja või pankrotihaldur loobub kohtusse pöördumisest. Olenemata aga riigilõivu suuruselt, on selge, et mis tahes ulatuses riigilõiv kujutab endas takistust kohtusse pöördumise õiguse realiseerimisel.⁹

Lisaks on PankrS § 30 lg 3 kahjunõude esitamise võimalus ette nähtud eesmärgil, et motiveerida võlausaldajaid pankrotimenetlust finantseerima vältimaks pankrotimenetluse raugemist (vt VTK p-i 2.2.). Riigilõivu tasumise kohustus on üheks täiendavaks takistuseks PankrS § 30 lg-s 3 sätestatud kahjunõude esitamiseks ning seetõttu võivad võlausaldajad loobuda ka pankrotimenetluse finantseerimise soovist.

Nii see, kui pole millegi arvelt pankrotimenetlust finantseerida ja see rauged, kui ka see, kui pankrotihaldur ei esita tagasivõitmise hagnosisid, soodustavad äriühingute varast tühjaks tegemist ja tankistide abil äriühingute suretamise praktikat. Kannatada saavad võlausaldajate huvid ja ettevõtluskeskkond tervikuna.

Riigilõivuseaduse § 22 lõiget 1 täiendatakse uute riigilõivu maksimisest vabastamise alustega. Esiteks vabastatakse riigilõivust hagi, mis esitatakse PankrS § 30 lg 3 alusel kohtu deposiitkontole makstud pankrotikulude ettemaksu tagasinõudmiseks. Teiseks vabastatakse riigilõivust tagasivõitmise hagi, mis esitatakse pankrotihalduri poolt pankrotimenetluse ajal.

Kavandatav muudatus on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja teiste seadustega ning Euroopa Liidu õigusega ning Eesti Vabariigi jõustunud välislepingutega.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Euroopa Liidu Toimimise Lepingu (ELTL) IV jaotise 2. peatükk sätestab asutamisvabaduse põhimõtte. ELTL kohaselt mõistetakse asutamisvabaduse all liikmesriigi kodaniku asutamisvabadust teise liikmesriigi territooriumil ning keelata tuleb piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale ja tütaretevõtjaid. Asutamisvabadus hõlmab ka õigust juhtida ettevõtjaid tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestab selle riigi õigus, kus niisugune asutamine toimub. Seega kuuluvad ELTL kohaselt ühingute toimimine, struktuur ning esitatavad nõuded suuremas osas liikmesriikide ainupädevusse.

⁹ L. Madise jt. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne 2017. § 15 kommentaarid. Kättesaadav arvutivõrgust: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&ptid=20&p=15>.

Euroopa Liidu õigus küll reguleerib teatud ühinguõiguslikke aspekte (nt ühinguõiguse kodifitseeritud direktiiviga¹⁰), kuid need puudutavad ühingute piiriüleste tegutsemist, piiriülest liikumist, avalikustamise nõudeid ning äriregistrite piiriülest koostööd. Euroopa Liidu õigus ei käsitle nn siseriiklike ühingute¹¹ juhtorganite liikmetele esitatavaid nõudeid ja piiranguid, samuti eelnõuga ette nähtud osaluse võõrandamise piiranguid, sest ELTL kohaselt kuulub otsustusõigus vastavates valdkondades liikmesriikidele seni kuni siseriiklikud reeglid kohalduvad ühetaoliselt kõigile Euroopa Liidu kodanikele.

Antud eelnõus ette nähtud nõuded ja piirangud kohalduvad ühetaoliselt kõigile Euroopa Liidu kodanikele, mistõttu eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

6. SEADUSE MÕJUD

Eelnõuga kaasneb kaheksa sisulist muudatust, mida on kokkuvõtlikult kirjeldatud tabelis 1. Mõjuanalüüsis hinnatakse mõjusid sihtrühmade kaupa, lähtudes Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud mõjude hindamise metoodikast ning hea õigusloome ja normitehnika eeskirjast (HÕNTE).

Tabel 1. Eelnõuga kavandatud muudatused koos mõju valdkonna ja sihtrühmadega

Muudatus	Mõju valdkond	Sihtrühmad
1. Äriühingut ei kustutata äriregistrist, kui ta osaleb poolena mõnes käimasolevas kohtu- või haldusmenetluses.	Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele: töökorralduslik mõju. Majanduslik mõju: mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele.	<ul style="list-style-type: none"> • Äriühingud, nende osanikud ja juhatuse liikmed; • Võlausaldajad; • Äriregistri pidaja (Tartu Maakohtu registriosakond).
2. Osaühingu osa võõrandamise piiramine, kui osaühing ei ole täitnud aruandluskohustust .	Majanduslik mõju: mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele.	<ul style="list-style-type: none"> • Osaühingud ja nende osanikud; • Notarid.
3. Kinnipeetavate ning aruandluskohustuse täitmata jätnud juhatuse liikmete juhatuse liikmena tegusemise piiramine.	Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele: töökorralduslik mõju. Majanduslik mõju: mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele.	<ul style="list-style-type: none"> • Äriühingud ja nende juhatuse liikmed; • Kinnipeetavad • Äriregistri pidaja (Tartu Maakohtu registriosakond).
4. Vabatahtliku likvideerimise tähtaegade lühendamine.	Majanduslik mõju: mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele	<ul style="list-style-type: none"> • Äriühingud; • Võlausaldajad.
5. Võlgniku maksejõuetuse eelduste seadusesse viimine	Majanduslik mõju: mõju halduskoormusele, mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele	<ul style="list-style-type: none"> • Võlausaldajad • Pankrotihaldurid • Juriidilisest isikust võlgniku juhatuse liikmed • Ettevõtluskeskkond
6. Juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemise keelu seadmine	Sotsiaalne mõju: ettevõtlusvabadus, vabadus valida elukutset ja tegevusala	<ul style="list-style-type: none"> • Juhatuse liikmed • Ettevõtluskeskkond

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017 direktiiv (EL) 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta (kodifitseeritud), ELT L 169, 30.6.2017, lk 46–127

¹¹ Siseriiklike ühingutega paralleelselt on olemas ka Euroopa äriühing (SE), Euroopa ühistu (SCE) ning Euroopa majandushuviühing.

		Majanduslik mõju: mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele
7.	Pankrotimenetluslike tagasivõitmistähtaegade peatamine saneerimismenetluse ajaks	Majanduslik mõju: mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele <ul style="list-style-type: none"> • Pankrotivõlausaldajad • Tagasivõidetud tehingu teiseks pooleks olevad isikud
8.	Pankrotiseaduse § 30 lõikes 3 nimetatud hagi ja pankrotimenetluses vara tagasivõitmise hagi esitamise riigilõivust vabastamine	Majanduslik mõju: mõju halduskoormusele, mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele Mõju avaliku sektori tuludele ja kuludele <ul style="list-style-type: none"> • Pankrotivõlausaldajad • Pankrotihaldurid • Ettevõtluskeskkond • Riik

6.1 Kavandatav muudatus 1 – Äriühingut ei kustutata äriregistrist, kui ta osaleb poolena mõnes käimasolevas kohtu- või haldusmenetluses

Sihtrühm 1: Äriühingud, nende osanikud ja juhatuse liikmed

Eelnõuga kavandatavate muudatuste eesmärk on välistada olukorrad, kus äriregistrist kustutatakse mõnel põhjusel äriühing, kes on osapooleks mõnes kohtu- või haldusmenetluses.

ÄS § 2 lg 3 järgi lõpeb äriühingu õigusvõime äriregistrist kustutamisega. TsÜS § 26 lg 1 järgi on juriidilise isiku õigusvõime võime omada tsiviilõigusi ja kanda tsiviilkohustusi. Äriühingu vastu nõude esitamiseks peab ühing olema järelkult õigusvõimeline. Praktikas ei esita tankistid tähtaegselt ühtegi majandusaasta aruannet eesmärgiga lasta äriühingund lõpetada ÄS § 60 sätestatud korras. Kustutamise tagajärjel ühinguga seotud menetlused lõpetatakse ning võlausaldajate õigused jäävad seega kaitseta. Muudatuse tulemusena ei ole tankistidel võimalik ära kasutada erinevaid äriühingu kustutamise aluseid, et välistada vastutust ühingu tegevuse eest.

Seega kaob tankistidel motivatsioon tegutseda juhatuse liikmetena, näiteks seetõttu, et juhatuse liikme kohustusi rikkununa võivad ühingu võlausaldajad nõuda tankistilt kahju hüvitamist, kui nad ei saa oma nõudeid rahuldada ühingu vara arvel (ÄS § 186 lg 4 ja § 315 lg 4). Seega raskeneb ka osanikel tankistina tegutsema soostuvate juhatuse liikmete leidmine.

1.novembri 2018.a. seisuga on äriregistris 200 598 äriühingut. Aastal 2017 kustutati äriregistrist 12 039 majandusaasta aruande esitamata jätnud osaühingut ja aktsiaseltsi. Puuduvad andmed, kui paljud nendest ühingutes olid kustutamise hetkel pooleks mõnes kohtu- või haldusmenetluses, kuid kustutatud ühingute arv viitab, et sihtrühma suurus ning mõju sagedus on pigem väike. Samas peaks ühiskonnas vähenema soov ühingu kustutamise regulatsiooni pahatahtlikult ära kasutada, mistõttu mõju ulatus on keskmine.

Sihtrühm 2: Võlausaldajad

Kui äriühing kustutatakse registrist kohtumenetluse ajal, lõpeb juriidilise isiku tsiviilkohtumenetlusõigusvõime (TsMS § 201) ning kohtul on alus asja menetlus lõpetada TsMS § 428 lg 1 p 5 alusel.¹² Seega kaotavad äriühingu kustutamisega registrist võlausaldajad võimaluse oma nõue äriühingu vastu rahuldamiseks.

Raugemisega lõppeva pankrotimenetluse puhul likvideerib ajutine haldur äriühingu ilma likvideerimismenetluseta kahe kuu jooksul. Eelnõuga kustutatakse võimalus vastavat tähtaega pikendada maksimaalselt¹³ kuue kuuni õigustatud isiku taotlusel (PankrS § 29 lg 8). Tähtaja pikendamise võimaluse põhjus on, et huvitatud isikud saaksid oma nõuded ühingu või selle juhatuse liikme vastu veel enne ühingu registrist kustutamist esitada. Kuue kuuline tähtaeg pole

¹² Vt ka näiteks Riigikohtu 20.11.2013 määrust asjas nr 3-2-1-125-13, p 13.

¹³ Riigikohtu 12.12.2012 määrus asjas nr 3-2-1-130-12, p 16.

enamasti siiski piisav, et tagada võlausaldajate nõudeõiguse realiseerimise võimalus, sest niivõrd lühikese aja jooksul ei ole võimalik esitatud nõuet või kaebust kohtus lõpuni menetleda.

Sihtrühma suurus ei ole võimalik hinnata, sest puuduvad andmed, kui suur on poolelioleva kohtu- või haldusmenetluse ajal kustutatud äriühingute võlausaldajate hulk. Küll võib öelda, et mõju sagedus on pigem juhuslik ja harv võttes arvesse äriühingute koguarvu ning kustutatavate ühingute arvu.

Eesti Võlausaldajate Liidu 2015 ja 2016 aasta analüüsi hinnangul oli aastal 2016 majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutatud äriühingutel koguvõlg suurus ca 167 000 000 €. PankrS § 29 lg 8 tähtaja pikendamise võimaluse kustutamine võlausaldajaid ei mõjust, sest edaspidi ei ole võimalik äriühingut registrist kustutada enne kohtumenetluse lõppu. Võlausaldajatele kaasneb muudatusega suurem kindlus, et kohtumenetlust võlgnikust ühingu vastu ei lõpetata enne vaidluse lahendamist, mis tõstab kohtusse pöördumise perspektiivikust. Seega võib hinnata, et ÄS § 59 muudatuse mõju ulatus võlausaldajatele on suur, kuid positiivne.

Sihtrühm 3: Äriregistri pidaja (Tartu Maakohtu registriosakond)

Muudatuse mõju ulatus äriregistri pidajale on suur, sest muudatusega kaasneb kohustus kontrollida enne äriühingu äriregistrist kustutamist ega antud ühing pole pooleks üheski kohtu- või haldusmenetluses. Muudatuse sagedus on keskmine – ühes kuus teeb äriregistripidaja ca 300 äriühingu kustutamiskannet. Võrdluseks, ühes kuus asutatakse ca 3500 äriühingut. Seega on äriregistripidaja kokkupuude äriühingute kustutamistega regulaarne.

6.2 Kavandatav muudatus 2 – Osäühingu osa võõrandamise piiramine, kui osäühing ei ole täitnud aruandluskohustust

Sihtrühm 1: Osäühingud ja nende osanikud

Omandiõiguse piirangu eesmärgiks on takistada olukordi, kus vastutuse välistamiseks võõrandatakse kolmandale isikule, kes suunab ühingu likvideerimismenetluseta sundlõpetamisele või teeb omalt poolt kõik, et pankrotimenetlus raueks.

Äriregistris oli 29.03.2018 seisuga registreeritud kokku 178 838 osäühingut, millest 75%-l on üks osanik, 18%-l kaks osanikku, 4%-l kolm osanikku jne. Maksimalne osanike arv osäühingus on 522 ning aritmeetiline keskmine 1,4 osanikku. Mõjutatud isikute arvu ei ole võimalik täpsemalt hinnata, sest osanikud võivad olla nii füüsilised kui juriidilised isikud ning isikud võivad omada osalust samaaegselt mitmes osäühingus.

Äriregistri statistika kohaselt on aastal 2017 tehtud osanike muutmise kandeid seoses 12 3045 ja 2018. aastal 10 606 osäühinguga (statistika ei sisalda esmakanded ja kustutamiskanded ning EVK-s registreeritud osäühinguid). Nasdaq CSD hinnangul tehti aastal 2017 tehinguid 537 Eesti osäühingu osaga, 2018. aastal 1 388 osaga.¹⁴ Võttes arvesse osäühingute ning osade koguarvu, on mõju avaldumise sagedus keskmine.

2018.a. novembri seisuga on 192 763 osäühingust ja aktsiaseltsist tähtaegselt majandusaastaruande esitamata jätnud 44 032 osäühingut ja aktsiaseltsi. Kuigi muudatus ei mõjuta aktsiaseltsi, on äriühingute seas aktsiaseltside arv äriühingute seas kaduvväike, mistõttu mõju ulatus on suur, kuna eeldab oma osalust võõrandada soovivatelt osanikelt suuremat järelevalvet ühingu juhtimise üle. Samas on mõju positiivne, sest osanikud on enam huvitatud valima juhatuse liikmeks vastutustundlikke ja hoolsaid isikuid.

Sihtrühm 2: Notarid

Osa võõrandamise kohustustehing ja käsutustehing olema notariaalselt tõestatud, välja arvatud, kui osad on registreeritud Eesti väärtpaberite registris (ÄS § 149 lg 4 ja 5). Notariaalse

¹⁴ Nasdaq CSD andmetel on 8.11.2018 seisuga EVK-s registreeritud 3140 OÜ osa. Statistika kättesaadav: <https://nasdaqcsd.com/statistics/et/securities>

tõestamise nõudega kaasneb notaril kohustus välja selgitada osa võõrandamisega kaanevaid õiguslikke asjaolusid ning nende tagajärgi, seejuures kontrollida asjaolusid, mis võivad tingida tehingu tühisuse.

Notarite Koja hinnangul tehakse aastas umbes 10 000 notariaalselt tõestatud osa võõrandamise käsutus- ja kohustustehingut.¹⁵ Mõju ulatus on suur, sest võrreldes kehtiva korraga, eeldab uue tühisuse aluse lisandumine, mida sihtrühm kontrollima peab, notaritelt sihiteadlikku kohanemist. Mõju sagedus on suur, sest vastav kontroll tuleb käbi viia kõigi osa võõrandamise tehingute puhul.

6.3 Kavandatav muudatus 3 – Kinnipeetavate ning aruandluskohustuse täitmata jätnud juhatuse liikmete juhatuse liikmena tegusemise piiramine

***Sihtrühm 1:* Äriühingud ja aruandluskohustuse täitmata jätnud juhatuse liikmed**

Sihtrühm on suur, sest piirang kehtib kõigile äriühingutele ning juhatuse liikmetele või juhatuse liikmena tegutseda soovivatele isikutele.

2018.a. novembri seisuga on 192 763 osaühingust ja aktsiaseltsist tähtaegselt majandusaastaruande esitamata jätnud 44 032 osaühingut ja aktsiaseltsi.¹⁶ Puuduvad andmed, mitmes majandusaastaruande esitamata jätnud osaühingus ja aktsiaseltsil juhatuse liikmed kattuvad, kuid Eesti Võlausaldajate Liidu andmetel tegutses aastal 2016 Eestis aktiivselt umbes 700 tankisti, kellega on seotud ca 10 000 äriühingut, Maksu- ja tolliameti hinnangul oli 2015 aastal selliseid isikuid 584.¹⁷ Seega puudutab muudatus ca 23% äriühinguid ning nende juhatuse liikmeid, mistõttu võib öelda, et vastava piirangu avaldumise sagedus on keskmine, kuid mõju ulatus suur, sest eeldab äriühingutelt suuremat hoolsust ühingu juhatuse liikmete valimisel ning juhatuse liikmena tegutseda soovivad isikud peavad piirangu vältimiseks täitma alati aruandluskohustust.

***Sihtrühm 2:* Kinnipeetavad**

Eelnõuga piiratakse kinnipeetavate võimalust tegutseda äriühingute juhatuses.

5. novembri 2018.a. seisuga on 2062 vanglakaristust kandvat isikut.¹⁸ Mõjutatud sihtrühma moodustab alla 5% elanikkonnast. 1.novembri 2018.a. seisuga on äriregistris 200 598 äriühingut ning igal ühingul on vähemalt üks juhatuse liige, moodustab kinnipeetavate arv juhatuse liikmetest väga väikese osa. Seega võib hinnata sihtrühma suurust väikeseks. Puuduvad andmed, kui suur osa juhatuse liikmetest kannavad hetkel vanglakaristust ning kui suur osa vanglakaristust kandvatest isikutest tegutsevad juhatuse liikmena, kuid võttes arvesse, et ühingu juhtimine on kinnipidamisasutuse reeglite tõttu ülimalt piiratud, on põhjust eeldada, et mõju avaldusime sagedus on väikene. Seejuures on väikene ka mõju ulatus, sest ühingu efektiivne juhtimine kinnipeetava poolt on nii ehk nii praktiliselt võimatu – näiteks on Vangistuseseaduse § 28 ja 31² kohaselt piiratud kinnipeetavate ligipääs internetile ning samuti on kehtestatud erinõuded telefoni kasutamisele. Seega sihtrühma senine toimimine ei muutu märkimisväärselt.

***Sihtrühm 3:* Äriregistri pidaja (Tartu Maakohtu registriosakond)**

¹⁵ Notarite koja statistika kohaselt tõestasid notarid 2017. aastal kokku 11 018 osaühingu osa, hooneühistu liikmesuse, aktsia või muu äriühingu osa- või sissemaks võõrandamise, koormamise või rentimise tehingut. Eraldi statistikat osaühingute osadega tehtavate tehingute kohta ei koguta, kuid Notarite Koja hinnangul moodustasid osaühingute osa võõrandamise tehingud neist valdava enamuse ehk ligikaudu 10 000 tehingut aastas.

¹⁶ 1194 osaühingul ja aktsiaseltsil ei ole aastal 2018. majandusaasta aruande esitamise tähtaeg veel saanud.

¹⁷ „Maksuamet võttis sajad skeemitajad sihikule.“ Äripäev, 13. juuli, 2015. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/uudised/2015/07/13/maksuamet-vottis-sajad-skeemitajad-sihikule>

¹⁸ Vanglateenistuse statistika. Kättesaadav: <https://www.vangla.ee/et/uudised-ja-arvud/vangide-ja-kriminaalhooldusaluste-arv>

Muudatuse mõju ulatus äriregistri pidajale on suur, sest muudatusega kaasneb kohustus kontrollida juhatuse liikmetele täiendavalt sätestatud nõudeid.

1.novembri 2018.a. seisuga on äriregistris 200 598 äriühingut. Seega puutub registripidaja igapäevaselt kokku äriühingute juhatuse liikmete andmete kandmisega registrikaardile. Muudatuse sagedus on sellest tulenevalt suur.

6.4 Kavandatav muudatus 4 – Vabatahtliku likvideerimise tähtaegade lühendamine

Sihtrühm 1: Äriühingud

Muudatuse eesmärgiks on motiveerida äriühinguid, kes aktiivselt ei tegutse ning kellel puuduvad võlausaldajad, läbi viima likvideerimismenetlust.

Äriühingu vabatahtlik likvideerimine on mitmete huvirühmade hinnangul liiga aeganõudev protsess, mistõttu eelistatakse sundlõpetamist. Enim eelistatakse jätta esitamata majandusaasta aruanne, mille alusel algatatakse sundlõpetamine ÄS § 60 alusel. Viimane on omanike ja juhatuse jaoks lihtsam viis äriühingu lõpetamiseks kui vabatahtlik likvideerimine, kuid ei paku samavõrdset võlausaldajate huvide kaitset.

2017. aastal kustutati sundkorras ja võlausaldajaid kaasava menetluseta 13 299 ühingut. Äriregistri statistika kohaselt olid 12 039 neist osaühingud ja aktsiaseltsid, mis kustutati majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu. See moodustab ca 6% kõikidest registreeritud osaühingutest ja aktsiaseltsidest. 2018.a. novembri seisuga on 192 763 osaühingust ja aktsiaseltsist tähtaegselt majandusaastaruande esitamata jätnud 44 032 osaühingut ja aktsiaseltsi.¹⁹ Kõiki majandusaasta aruande esitamata jätnud ühinguid koheselt siiski ei kustutata²⁰ ning eelduslikult jääb majandusaasta aruande esitamata järgmise tõttu kustutatavate ühingute arv väiksemasse või samasse suurusjärku kui aastal 2017. Antud ühingud võiksid sundlõpetamise asemel tegevuse lõpetamisel eelistada vabatahtlikku likvideerimist. Sihtrühma on seega keskmise suurusega, sest moodustab ca 6% ühingutest.

Mõju sagedus on väike, kuna vabatahtliku likvideerimise lõpuks eelduslikult ühing kustutatakse.²¹ Mõju ulatus on suur, sest tähtaegade lühenemine eeldab võrreldes varasemaga äriühingutelt ning juhatuse liikmetelt sihiteadlikku kohanemist.

Sihtrühm 2: Võlausaldajad

Sundlõpetamise puhul ÄS § 60 alusel võib registripidaja avaldada väljaandes Ametlikud Teadaanded teate majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta ning kutsuda äriühingu võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest äriühingu vastu. Teade avaldatakse, kui ühing pole lisatähtaja jooksul esitanud majandusaasta aruannet ega mõjuvad põhjust selle tegemata järgmiseks. Teade sisaldab üleskutset võlausaldajatele läbiviimise taotlemiseks kuue kuu jooksul alates teate avaldamisest ning hoiatab, et vastasel korral võidakse äriühing registrist kustutada likvideerimismenetluseta. Vabatahtliku likvideerimismenetluse eeliseks on, et lisaks teate avaldamisele likvideerimismenetlusest väljaandes Ametlikud Teadaanded, on likvideerijad kohustatud saatma likvideerimisteate teada olevate võlausaldajatele (ÄS § 212). Seega võrreldes kustutamise ja majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, on võlausaldajatel suurem tõenäosus saada teada ühingu lõpetamisest ning esitada oma nõuded.

Mõjutatud sihtrühm on suur, kuid sihtrühma täpsemat suurust pole täpselt võimalik hinnata – ühingu võlausaldajate hulka võivad kuuluda nii füüsilised kui juriidilised isikud. Ettepaneku eesmärk on motiveerida ühingu lõpetamiseks kasutama vabatahtlikku likvideerimist. Kuna

¹⁹ 1194 osaühingul ja aktsiaseltsil ei ole aastal 2018. majandusaasta aruande esitamise tähtaeg veel saabunud.

²⁰ Äriseadustik § 60 kohaselt annab registripidaja majandusaasta aruande esitamiseks täiendava tähtaja.

²¹ Äriseadustik § 217 lg 1 sätestab erandi, mille kohaselt "Kui osaühingu lõpetamine on põhikirjaga ette nähtud või osanike poolt otsustatud, võivad osanikud kuni vara jagamise alustamiseni osanike vahel otsustada osaühingu tegevuse jätkamise või osaühingu ühinemise, jagunemise või ümberkujundamise."

seeläbi paraneb võlausaldajate võimalus esitada ühingu vastu enne kustutamist nõudeid, on tegemist suure ulatusega mõjuga. Võlausaldajatele nõude esitamise tähtaegade lühendamisega võib sellegipoolest kaasneda ka negatiivne mõju, sest sedavõrd lühikese tähtaja jooksul ei pruugi jõuda kõik võlausaldajad oma nõudeid likvideeritava äriühingu vastu esitada.

6.5 Kavandatav muudatus 5 – võlgniku maksejõuetuse eelduste sätestamine

Kavandatava muudatusega sätestatakse pankrotiseaduses, millistes olukordades eeldatakse võlgniku maksejõuetust. Sellega pööratakse ümber tõendamiskoormis. Muudatus on oluline näiteks siis, kui on vaja tuvastada, kas pankrotiavaldust esitama kohustatud isik on oma kohustust rikkunud või mitte. Pankrotiavalduse esitamise kohustus on omakorda sõltuv maksejõuetuse tekkimisest. Kui kehtiva õiguse kohaselt peab teatud juhtudel näiteks pankrotihaldur või võlausaldaja ise maksejõuetuse tekkimist tõendama, siis muudatusest tulenevalt pööratakse tõendamiskoormis ümber ning pankrotiavaldust esitama kohustatud isik peab vastutusest vabanemiseks hoopis tõendama, et ta ei ole oma kohustust rikkunud. Muudatus puudutab juriidilisest isikust võlgniku juhatuse liikmeid ning võlausaldajaid ja pankrotihaldureid. Kaudsemalt puudutab muudatus ka ettevõtluskeskkonda.

Sihtrühm 1: võlausaldajad ja pankrotihaldurid

Muudatuse tulemusel ei pea võlausaldajad ja pankrotihaldurid PankrS § 10 lg 2 p-des 2-4 sätestatud juhtudel enam tõendama võlgniku maksejõuetuse tekkimist, vaid võlgnik peab vastutusest vabanemiseks tõendama, kui ta maksejõuetu ei olnud. Eelkõige puudutab see olukordi, kus võlausaldajad esitavad võlgniku juhatuse liikme vastu nõude deposiiti tasutud menetluskulude hüvitamiseks või pankrotihaldur nõuab juhatuse liikmelt kahju hüvitist. Sihtrühmaks on kõik võlausaldajad ja pankrotihaldurid.

Muudatusega kaasneb võlausaldajatele ja pankrotihalduritele majanduslik mõju seoses halduskoormuse vähenemisega. Võlausaldajad ja pankrotihaldurid ei pea teatud juhtudel enam tõendama võlgniku maksejõuetuse tekkimist, mis on nende jaoks kulukas ja tihtipeale väga keeruline info kättesaamatuse tõttu.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd sihtrühma käitumises ei toimu erilisi muudatusi ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks. Sihtrühma kuuluvad isikud peavad võlgniku maksejõuetuse tõendamisel tegema vähem kui varem, kuid muu jääb nende jaoks samaks. Mõju avaldumise sagedus on väike. Võlausaldajad tasuvad summa menetluskulude katteks deposiiti vaid harva ning veel harvem nõuavad seda tagasi võlgniku juhatuse liikmelt. Pankrotihaldurid esitavad samuti võlgniku juhatuse liikmete vastu pigem vähe kahju hüvitise nõudeid. Sihtrühm on väike. Kõikidest võlausaldajatest puutuvad võlgniku pankrotiga kokku vähesed ning veel vähem on neid, kes tasuvad menetluskulud deposiiti ning soovivad nõuda selle hüvitamist võlgniku juhatuse liikmelt. Pankrotihaldurite puhul on võrreldav grupp kogu Eesti töötajaskond. 2017. aastal oli Eestis tööga hõivatud isikuid 658 600.²² Haldurite arv on 77, mis moodustab väga väikese osa kogu töötajaskonnast. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, kuivõrd negatiivse iseloomuga mõjud puuduvad. Võlausaldajate ja pankrotihaldurite jaoks muutub teatud tingimustel nõude esitamine hoopis lihtsamaks. Kokkuvõttes ei ole muudatusel võlausaldajatele ja pankrotihalduritele olulist mõju.

Sihtrühm 2: juriidilisest isikust võlgniku juhatuse liikmed

Muudatuse tulemusel peab juriidilisest isikust võlgniku juhatuse liige, kui võlausaldaja või pankrotihaldur esitab tema vastu nõude tulenevalt pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustuse rikkumisest ühel PankrS § 10 lg 2 p-des 2-4 sätestatud juhul, vastutusest vabanemiseks tõendama, et ta kohustust ei rikkunud. Sihtrühmaks on kõik pankrotivõlgnikud.

²² TT0200: Hõivatud tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Eesti Statistikaamet. Kättesaadav: <http://andmebaas.stat.ee/?lang=et>.

Muudatusega kaasneb pankrotivõlgnikele majanduslik mõju seoses halduskoormuse suurenemisega. Pankrotivõlgnikud peavad teatud juhtudel hakkama tõendama pankrotiavalalduse õigeaegse esitamise kohustuse mitte rikkumist, mida nad varem tegema ei pidanud.

Mõju ulatus on väike. Kuigi pankrotivõlgnikud peavad teatud juhtudel tõendama enda kohustuse mitte rikkumist, ei tohiks muudatusega kaasneda kohanemiskursi, kuivõrd neil on olemas kõik vajalikud andmed ja dokumendid tõendamiseks. Mõju avaldumise sagedus on väike. Võlausaldajad maksavad väga harva menetluskulude katteks summa deposiiti ja veel harvem nõuavad seda võlgniku juhatuse liikmelt tagasi. Pankrotihaldurid esitavad samuti harva võlgniku juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõudeid. 2015-2017. aastatel esitati hagnosisid 4% pankrotimenetlustes, 71% juhtudest ei esitatud hagnosisid üldse ja 25% juhtudest on info puudulik.²³ Kuigi andmed ei ole täielikud, tuleb arvestada, et tegemist on kõikide hagide arvuga ning kahju hüvitise nõudmise või deposiiti makstud menetluskulude tagasinõudmise hagnosisid on veelgi vähem. Sihtrühm on väike puudutades vaid nende juriidiliste isikute juhatuse liikmeid, kelle suhtes on esitatud pankrotiavalaldus. Aastal 2017 oli Eestis kokku 184 508 äriühingut (ÄS § 2 lg 1: täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu).²⁴ Pankrotiavalaldus esitati 352 juriidilise isiku suhtes,²⁵ mis moodustab kõikidest ettevõtjatest vaid 0.19%. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on keskmine. Kuigi juhatuse liikmed, kelle vastu asjakohane nõue nimetatud eelduste puhul esitatakse, peab tegema lisa toiminguid enda vastutusest vabastamiseks, ei muutu seadus selles osas, et juhatuse liikmel on kohustus esitada õigeaegne pankrotiavalaldus. Seega kaasneb juhatuse liikmele teatav negatiivne mõju seoses koormuse suurenemisega, aga see ei ole märkimisväärne. Kokkuvõttes ei ole muudatuse pankrotivõlgnike juhatuse liikmetele olulist mõju.

Sihtrühm 3: ettevõtluskeskkond

Muudatuse tulemusel peaks ettevõtluskeskkond muutuma usaldusväärsemaks. Muudatusega kaasneb majanduslik mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtjate tegevusele. Kui lihtsustada võlausaldajate võimalust nõuda vastutavalt isikult pankrotimenetluse kulude katteks deposiiti tasutud summa tagasi saamist, võib eeldada, et võlausaldajad on rohkematel juhtudel valmis menetluskulusid katma. Sellega on võimalik vältida mõningaid raugemisi ning uurida maksejõuetuse tekkimise põhjuseid. Kui pankrotihalduril on lihtsam tuua pankrotivarasse tagasi võlgniku juhtide poolt tekitatud kahju, suurenevad võlausaldajatele tehtavad väljamaksed ning pankrotimenetlused on edukamad. Seeläbi saab kasu kogu ettevõtluskeskkond.

Mõju ulatus on väike, sest ettevõtluskeskkonnas osalejatele ei kaasne muudatusega mingeid kohanemiskursi. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest pankrot on harvaesinev olukord, mis puudutab väheseid ettevõtjaid. Sihtrühm on suur, hõlmates kõiki ettevõtlusega seotud isikuid. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski pole, kuivõrd muudatusel ei ole ettevõtluskeskkonna jaoks negatiivset iseloomu. Kokkuvõttes ei ole muudatusel ettevõtluskeskkonnale olulist mõju.

6.6 Kavandatav muudatus 6 – Juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemise keeld

Kavandatava muudatuse tulemusel on kohtul võimalik kehtestada juhatuse liikme suhtes juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemise keeld. Kehtiva õiguse kohaselt ei ole võimalik isikule taolist keeldu kehtestada enne, kui on algatatud

²³ Justiitsministeeriumi maksejõuetuse andmekorje aastate 2015-2017 osas.

²⁴ ER003: Ettevõtted äriregistris, mittetulundusühingud ja sihtasutused mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris õigusliku vormi ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi, 31. detsember. Kättesaadav: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx>.

²⁵ E-Krediidiinfo. Paneeluuring: pankrotid Eestis 2017, lk 4. Kättesaadav: <https://web.creditinfo.ee/pankrotid2017.pdf>.

pankrotimenetlus. Muudatuse kohaselt soovitakse keelu kehtestamise võimalus luua ka sellisteks puhkudeks, kui pankrotiavalduse menetlus raugneb. Sihtrühmaks on eelkõige juhatuse liikmed, aga ka kogu ettevõtluskeskkond.

Sihtrühm 1: juhatuse liikmed

Muudatuse tulemusel on võimalik selliste võlgnike juhatuse liikmetele, kelle pankrotiavalduse menetlus ei jõua pankroti välja kuulutamiseni, seada põhjendatud juhul keeld 1 aasta jooksul tegutseda juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana.

Muudatusega kaasneb juhatuse liikmetele sotsiaalne mõju. Muudatus piirab keelu saanud juhatuse liikmete ettevõtlusvabadust (PS § 31) ja õigust valida tegevusala ja elukutset (PS § 29). Tuginedes varasemale kohtupraktikale (sh ka Riigikohtu praktikale) ja õiguskirjandusele tuleb väita, et tegemist on kindlasti intensiivse riivega, mida hinnanguliselt peaks siiski õigustama võlausaldajate omandiõiguse kaitse parem tagamine. Lisaks tuleb arvestada asjaoluga, et kohus saab määrata sellise keelu siiski üksikjuhtumi asjaolusid arvestades ja vaid juhul, kui tal on tõesti põhjendatud kahtlus, et isik ka tulevikus ei suuda seaduses sätestatud juhatuse liikme eelkirjeldatud kohustusi täita.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd keelu seadmist võimaldatakse ainult sellisel juhul, kui juhatuse liige on seadust korduvalt rikkunud. Arvestades, et kõigil on kohustus järgida seadust ja seaduspärase käitumise eest keeldu ei kohaldata, ei tohiks muudatust pidada kellegi käitumises muutusi kaasa toovaks või kohanemiskursi põhjustavaks. Avaldumise sagedus on väike, kuivõrd pankrotiavalduse esitamine ja menetluse raugemine on harvaesinevad olukorrad. Sihtrühm on suur, puudutades kõikide ettevõtjate juhatuse liikmeid. 2017. aasta andmetel oli Eestis kokku 184 508 äriühingut (ÄS § 2 lg 1: täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu).²⁶ Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike. Kuigi teatud isikutele, nt nn tankistile, võib kaasneda keelu kohaldamine juhatuse liikmena, seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemiseks, ei saa kaasnevat riski pidada ebasoovitavateks. Keeldu on võimalik kohaldada üksnes siis, kui isik on korduvalt käitunud seaduse vastaselt (jätnud pankrotiavalduse õigeaegselt esitamata) ning seetõttu kujutab ohtu ettevõtluskeskkonnale. Selliselt ei tohiks ükski juhatuse liige käituda. Kokkuvõttes ei ole muudatusel juhatuse liikmetele olulist mõju.

Sihtrühm 2: ettevõtluskeskkond

Muudatusega kaasneb majanduslik mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtjate tegevusele. Kui isikutele, kes tegutsevad seaduse vastaselt ja ohustavad seeläbi võlausaldajaid ja teisi ettevõtjaid, saab kehtestada tegutsemise keelu, aitab see muuta ettevõtluskeskkonda usaldusväärsemaks. Samuti võib eeldada, et muudatusel on ennetav mõju seadusvastaselt käituda soovivatele juhatuse liikmetele, kes keelu saamise ohu tõttu taolisest käitumisest loobuvad.

Mõju ulatus on väike, sest ettevõtjate tegevuses üldiselt ei kaasne muudatusi ega kohanemiskursi. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest pankroti olukord on harvaesinev ega puuduta enamikke ettevõtluses osalejaid. Sihtrühm on suur, hõlmates kõiki ettevõtlusega seotud isikuid. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski pole, kuivõrd muudatusel pole ettevõtluskeskkonnale negatiivset mõju. Muudatuse tulemusel muutub ettevõtluskeskkond usaldusväärsemaks ja seega omab muudatus pigem positiivset mõju. Kokkuvõttes ei ole muudatusel ettevõtluskeskkonnale olulist mõju.

6.7 Kavandatav muudatus 7 – Pankrotimenetluslike tagasivõitmistähtaegade peatamine saneerimismenetluse ajaks

²⁶ ER003: Ettevõtted äriregistris, mittetulundusühingud ja sihtasutused mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris õigusliku vormi ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi, 31. detsember. Kättesaadav: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx>.

Muudatuse tulemusel peatuvad pankrotimenetluslikud tagasivõitmise tähtjad saneerimismenetluse ajaks. Muudatus puudutab pankrotivõlausaldajaid ja tagasivõidetud tehingu teiseks pooleks olevad isikud.

Sihtrühm 1: Pankrotivõlausaldajad

Muudatusega kaasneb pankrotivõlausaldajatele majanduslik mõju. Kui pankrotihalduril on paremad võimalused pankrotimenetluses vara tagasivõitmiseks ja pankrotivara suurendamiseks, on võlausaldajatel võimalik oma nõuded suuremas ulatuses rahuldatud saada.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd ei too pankrotivõlausaldajate jaoks kaasa muudatusi käitumises ega kohanemiskulusi. Mõju avaldumise sagedus on väike. 2017. aastal käsitleti tagasivõitmist kui positiivset võimalust kokku vaid 12 maakohtu kohtulahendis, sh kus ajutine haldur tuvastas, et tagasivõitmise alused esinevad ja kus esitati tagasivõitmise hagi.²⁷ Arvestades, et ka saneerimismenetlusi on vähe, u 10 menetlust aastas,²⁸ ning kõigile ei järgne ka pankrotimenetlusi, kus oleks tegemist tehingute tagasivõitmise, avaldub muudatuse mõju veel vähematel juhtudel. Sihtrühm on väike, puudutades vaid neid pankrotivõlausaldajaid, kes osalevad pankrotimenetluses, kus tagasivõitmine on võimalik. Eelkirjeldatud andmete kohaselt esitatakse tagasivõitmise hagisid kohtutesse vähe. Ebasoovitavate mõjude risk on väike. Pankrotivõlausaldajatele ei kaasne muudatuse tulemusel negatiivseid tagajärgi. Kokkuvõttes ei ole muudatusel pankrotivõlausaldajatele olulist mõju.

Sihtrühm 2: tagasivõidetud tehingu teine pool

Tagasivõidetud tehingu teine pool jääb ilma sellest, mille ta tehingu tegemisel sai. Muudatuse tulemusel võib selliseid tagasivõitmise olukordi lisanduda, kuivõrd enam ei oleks tagasivõitmise tähtjad pärast saneerimismenetluse läbiviimist lõppenud. Muudatusel on seega tehingu teisele poolele majanduslik mõju.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd tehingu teine pool ei pea tegema muudatusi oma käitumises, muu regulatsioon jääb samaks. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest saneerimismenetlusi, millele järgneks omakorda pankrotimenetlus, kus oleks tegemist tehingu tagasivõitmise, on väga vähe (vt eelmist punkti). Sihtrühma suurus on väga väike. Enamike tehtavate tehingute pooled ei puutu kokku ei saneerimise, pankrotimenetluse ega tagasivõitmise. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike. Kuigi tehingu teine pool võib jääda ilma sellest, mis ta sai, siis tulenevalt tagasivõitmise regulatsioonist ei olnud tal sellele asjale õigust. Kokkuvõttes ei oma muudatus tagasivõidetava tehingu teisele poolele olulist mõju.

6.8 Kavandatav muudatus 8 – pankrotiseaduse § 30 lõikes 3 nimetatud hagi ja pankrotimenetluses vara tagasivõitmise hagi esitamise riigilõivust vabastamine

Muudatusega vabastatakse riigilõivust pankrotiseaduse § 30 lõikes 3 nimetatud hagi ehk võlausaldaja poolt menetluskulude katteks makstud deposiidi tagasinõudmise hagi ja pankrotimenetluses tagasivõitmise hagi esitamine. Muudatus mõjutab pankrotivõlausaldajaid, pankrotihaldureid.

Sihtrühm 1: pankrotivõlausaldajad

Muudatusega muudetakse pankrotivõlausaldaja jaoks lihtsamaks pankrotimenetluse menetluskulude deposiiti tasutud summa tagasinõudmine pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustust mitte täitnud isikult. Kehtiva õiguse kohaselt on võlausaldajal tagasinõudmise õigus olemas, kuid võlausaldajad ei kasuta seda praktikas eriti tihti. Üheks põhjuseks on asjaolu, et lisaks kaotatud nõudele ja menetluskuludele, ei taha nad riskida veel deposiidi

²⁷ Tagasivõitmist puudutavate pankrotiseaduse sätete (PankrS §-d 109-117) kaudu otsing maakohtu lahendite hulgast Riigi Teatajas. Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/koik_menetlused.html.

²⁸ Vt Äripäev „Saneerimisseadusest lihtne üle sõita“, 24.05.2017. Kättesaadav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2017/05/23/saneerimisseadusest-lihtne-ule-soita>.

tagasinõudmiseks kuluvate summade, sh riigilõivu kaotamisega. Sõltuvalt nõude summast võib riigilõiv olla ka küllaltki suur. Muudatusel on seega pankrotivõlausaldajatele majanduslik mõju.

Mõju ulatus on väike, võlausaldajate käitumises ei ole oodata suuri muutusi ega kohanemiskursusi. Deposiidi tagasinõudmise õigus on võlausaldajatel ka kehtiva õiguse kohaselt. Muudatusega muutub vaid see, et võlausaldajad ei pea tasuma hagi esitamisel riigilõivu. Mõju avaldumise sagedus on väike, kuivõrd võlausaldajad ei tasu eriti tihti pankrotimenetluse kulude deposiiti. Seega ei teki neil ka tagasinõude õigust PankrS § 30 lg 3 alusel. Sihtrühm on väike, puudutades kõikidest võlausaldajatest vaid neid pankrotivõlausaldajaid, kes on tasunud menetluskulude deposiiti. Kõikide võlausaldajate arvu on keeruline hinnata. Võlausaldajate arvu võib hinnata äriühingute arvukusest tulenevalt väga suureks. 2017. aasta andmetel oli Eestis 184 508 äriühingut.²⁹ Pankrotiavaldusi esitati 2017. aastal vaid umbes 600, kellest juriidilised isikud moodustasid 31%.³⁰ Seega puutuvad kõikidest võlausaldajatest pankrotimenetlustega kokku vähesed. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, kuivõrd võlausaldajate jaoks on tegemist pigem positiivse muudatusega. Võlausaldajatel on edaspidi paremad tingimused pankrotimenetluse kulude sissenõudmiseks. Kokkuvõttes ei oma muudatus pankrotivõlausaldajatele olulist mõju.

Lisaks on muudatusel mõju pankrotivõlgnikele ka siis, kui pankrotihaldurid saavad tagasivõitmise hagide riigilõivust vabastamise tulemusel rohkem tagasivõitmise hagnosis esitada ning seeläbi pankrotivara suurendada. Pankrotivara suurenemise tulemusel suurenevad ka võlausaldajatele tehtavad väljamaksed.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd võlausaldajate tegevuses ei toimu mingit muutust. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest tagasivõidetavaid tehinguid esineb vähe. Sihtrühm on väike, hõlmates kõikidest võlausaldajatest vaid pankrotivõlausaldajaid. Kõikide võlausaldajate arvu on keeruline hinnata. Tehingute tagasivõitine võib toimuda nii juriidiliste kui füüsiliste isikute pankrotimenetlustes, seega võib võlausaldajate arvu pidada väga suureks. Pankrotiavaldusi esitati 2017. aastal umbes 600.³¹ Seega võib eeldada, et kõikidest võlausaldajatest moodustavad pankrotivõlausaldajad väga väikese osa. Ebasoovitavate mõjude riski pole, kuna võlausaldajatele kaasnev mõju on positiivne. Nende väljamaksed võivad suurened. Kokkuvõttes ei ole muudatusel võlausaldajatele olulist mõju.

Sihtrühm 2: pankrotihaldurid

Muudatuse tulemusel võib pankrotihalduritele kaasned majanduslik mõju seoses halduskoormuse suurenemisega. Võib eeldada, et kui tagasivõitmise hagide esitamine muutub riigilõivu vabaks, esitavad haldurid neid teatud juhtudel varasemast rohkem.

Mõju avaldumise sagedus on väike, kuivõrd ei too kaasa muutusi haldurite töös ega eelda neilt kohanemiskursusi. Muudatuse tulemusel jääb tagasivõitmise hagide esitamise loogika samaks. Mõju avaldumise sagedus on väike, kuivõrd tagasivõitmise hagnosis ei esitata väga tihti. 2017. aastal käsitleti tagasivõitmist kui positiivset võimalust kokku vaid 12 maakohu kohtulahendis, sh kus ajutine haldur tuvastas, et tagasivõitmise alused esinevad ja kus esitati tagasivõitmise hagi.³² Sihtrühm on väike. Pankrotihaldurite puhul on võrreldav grupp kogu Eesti töötajaskond. 2017. aastal oli Eestis tööga hõivatud isikuid 658 600.³³ Haldurite arv on 77, mis moodustab väga väikese osa kogu töötajaskonnast. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike.

²⁹ ER003: Ettevõtted äriregistris, mittetulundusühingud ja sihtasutused mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris õigusliku vormi ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi, 31. detsember. Kättesaadav: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx>.

³⁰ Justiitsministeeriumi maksejõuetuse andmekorje aastate 2015-2017 osas.

³¹ Justiitsministeeriumi maksejõuetuse andmekorje aastate 2015-2017 osas.

³² Tagasivõitmist puudutavate pankrotiseaduse sätete (PankrS §-d 109-117) kaudu otsing maakohu lahendite hulgast Riigi Teatajas. Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/koik_menetlused.html.

³³ TT0200: Hõivatud tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Eesti Statistikaamet. Kättesaadav: <http://andmebaas.stat.ee/?lang=et>.

Halduritele võib küll kaasnedä suurem koormus, kui tagasivõitmise hagnosis hakatakse varasemast rohkem esitama, kuid seda ei saa pidada negatiivseks mõjuks. Kokkuvõttes ei ole muudatusel pankrotihalduritele olulist mõju.

Sihtrühm 3: ettevõtluskeskkond

Muudatusega kaasneb majanduslik mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtjate tegevusele. Kui võlausaldajatele muudetakse pankrotimenetluse kulude deposiiti makstud summade tagasisaamine lihtsamaks-odavamaks, siis on võimalik, et võlausaldajad ka rohkem deposiite tasuvad. Seeläbi paranevad võimalused pankrotimenetluste läbiviimiseks ja maksejõuetuse põhjuste välja selgitamiseks. Vähem menetlusi lõppeks raugemiseiga, mis omab positiivset mõju kogu ettevõtluskeskkonnale.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd ettevõtluses osalejate käitumises üldiselt muutusi kaasa ei too. Mõju avaldumise sagedus on väike. Pankrot on harvaesinev olukord, millega enamus ettevõtluses osalejaid kokku ei puutu. Sihtrühm on suur hõlmates kõiki ettevõtluses osalejaid.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski pole, sest ettevõtluskeskkonnale negatiivseid mõjusid pole. Pigem on muudatusel ettevõtluskeskkonnale raugemiste vähendamise kaudu positiivne mõju. Kokkuvõttes ei ole muudatusel ettevõtluskeskkonnale olulist mõju.

Sihtrühm 4: riik

Muudatusega kaasneb mõju avaliku sektori tuludele ja kuludele, kuivõrd väheneb riigilõivust saadav tulu.

Mõju ulatus on väike, kuivõrd ei too kaasa muudatusi kellegi käitumises. Mõju avaldumise sagedus on väike. 2017. aastal käsitleti tagasivõitmist kui positiivset võimalust kokku vaid 12 maakohtu kohtulahendis, sh kus ajutine haldur tuvastas, et tagasivõitmise alused esinevad ja kus esitati tagasivõitmise hagi.³⁴ Võlausaldaja menetluskulude deposiidi tagasinõue on aastatel 2015-2018 esitatud vaid neljal korral.³⁵ Seega esitatakse eelnimetatud hagnosis väga harva ning nende osakaal kõikide hagide hulgas on marginaalne. Sihtrühm on suur puudutades kõiki maksumaksjaid. Ebasoovitavate mõjude risk on väike. Negatiivsete mõjude avaldumine on seoses eelnimetatud hagide väikese arvuga väga väike. Kokkuvõttes ei oma muudatus riigile olulist mõju.

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Seaduse rakendamisel on ette näha riigi või kohaliku omavalitsuse kulude ega tulude muutumist.

Seaduse rakendamisega kaasneb vajadus arendada äriregistri teabesüsteemi, et kajastada PankrS § 29¹ alusel määratud juhatuse liikmena või asendava organi või likvideerijana tegutsemise keeldu ka äriregistri infosüsteemis.

Edaspidi ei pea pankrotihaldur tasuma riigilõivu pankrotimenetluses vara tagasivõitmise hagi ega võlausaldaja menetluskulude katteks makstud deposiidi tagasinõudmise hagi esitamise eest. Seega väheneb kavandatud muudatusega riigile riigilõivu laekumine.

³⁴ Tagasivõitmist puudutavate pankrotiseaduse sätete (PankrS §-d 109-117) kaudu otsing maakohtu lahendite hulgast Riigi Teatajas. Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/koik_menetlused.html.

³⁵ PankrS § 30 lg 3 kaudu otsing võlausaldaja poolt tasutud pankrotimenetluse kulude deposiidi tagasinõude kohta maakohtu lahendite hulgast Riigi Teatajas. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/otsingutulemus.html?aktiivneTab=KOIK&sort=LahendiKuulutamiseAeg&asc=false&kohtuasjaNumber=&lahendiKpvAlgus=&lahendiKpvLopp=&menetluseKpvAlgus=&menetluseKpvLopp=&kohus=1768&kohtunik=&annotatsiooniSisu=&menetluseLiik=&lahendiLiik=&ecliNumber=&lahendiTekst=pankrS+%C2%A7+30+lg+3>.

8. RAKENDUSAKTID

ÄS § 69¹ muutmise järel tehakse arvutivõrgu kaudu kättesaadavaks teave juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemise keelu kohta, mis on määratud vastavalt PankrS §-le 29¹. Seega kaasneb seaduse jõustumisega vajadus täiendada justiitsministri 19.12.2012 määrust nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“ viidetega vastavale keelule (käesoleva seletuskirja lisa 1).

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Seadus jõustub 2020. aasta 1. juunil. Ajaperiood on vajalik selleks, et viia läbi muudatustega seonduvad äriregistri teabesüsteemi arendused.

10. EELNÕU KOOSKÖLASTAMINE, HUVIRÜHMADE KAASAMINE JA AVALIK KONSULTATSIOON

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks ministriumidele ning arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele ja huvirühmadele:

Ametiühingute Keskliit, Eesti Advokatuur, Audiitorkogu, Eesti Juristide Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Töandjate Keskliit, Eesti Kohtunikuabide Ühing, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Eesti Pangaliit, Eesti Pank, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Kohtunike Ühing, Ettevõtluse Arendamise SA, Finantsinspeksioon, Harju Maakohus, Maksu- ja Tolliamet, Notarite Koda, Pärnu Maakohus, Raamatupidamise Toimkond, Rahapesu andmebüroo, Riigikantselei, Riigikohus, Riigikontroll, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Tallinna Ringkonnakohus, Tallinna Tehnikaülikooli Õiguse Instituut, Tallinna Ülikool, Tartu Maakohus, Tartu Maakohtu registriosakond, Tartu Ringkonnakohus, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Teenusmajanduse Koda, Viru Maakohus, Õiguskantsler, Eesti Äriinglite Assotsiatsioon, Eesti Era- ja Riskikapitali assotsiatsioon, Eesti Startupi Juhtide Klubi, Eesti Võlausaldajate Liit, Eesti Pereettevõtjate Liit, Eesti Advokatuur, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium.

**Äriseadustiku jt seaduste muutmise seaduse
(tankistid) eelnõu seletuskiri**

Lisa 1

JUSTIITSMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

Justiitsministri 19.12.2012. a määruse 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“ muutmise

**Justiitsministri 19. detsembri 2012. a määruses nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“
tehakse järgmised muudatused:**

1) määruse § 177 sõnastatakse järgmiselt:

**„§ 177. Äri- ja ettevõtluskeelu ning juhatuse või seda asendava organi liikmena või
likvideerijana tegutsemise keelu kohaldamise kontrollimine**

Infosüsteem kontrollib automatiseeritult, kas ärikeelu all olev või ettevõtluskeelu või juhatuse
või seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemise keelu saanud isik on
registrisse kantud juriidilise isiku juhtorgani liikme, täisosaniku, prokuristi, likvideerija või
pankrotihaldurina.“

4) määruse § 248 sõnastatakse järgmiselt:

**„§ 248. Äri- ja ettevõtluskeelu ning juhatuse või seda asendava organi liikmena
või likvideerijana tegutsemise keelu andmete sisestamine**

(1) Kohtulahendi andmetest, millega isikule on kohaldatud äri- või ettevõtluskeeldu või
juhatuse või seda asendava organi liikmena või likvideerijana tegutsemise keeldu, sisestatakse
infosüsteemi:

- 1) isiku ees- ja perekonnanimi;
- 2) isikukood, selle puudumisel sünniaeg;
- 3) keelu õiguslik alus;
- 4) keelu olek;
- 5) ärikeelu ulatus;
- 6) ärikeelu kehtivuse aeg;
- 7) keelu alguse ja lõppemise aeg.

(2) Äriregister hoiab infot ka Soome Vabariigi ärikeeldude kohta..“

Urmas Reinsalu

Minister

Tõnis Saar

Kantsler